

Lärarens vilja att stödja elevernas välmående

Cornelia Thomasson

Magisteravhandling i specialpedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2024

Abstrakt

Författare	Årtal
Thomasson Cornelia	2024
Arbetets titel	
Lärarens vilja att stödja elevernas välmående	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i specialpedagogik	Sidantal
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	(44)
Ev. projekt inom vilket arbetet gjorts	
SAMSYN	
Referat	
<p>Allt fler elever upplever ett försämrat välmående inom skolan jämfört med tidigare. Samtidigt upplever lärare ett försämrat välmående, främst orsakat av arbetsrelaterad stress och arbetsbörda. Lärarnas arbetsuppgifter är omfattande, utöver undervisning har lärare ett ansvar att stödja eleverna i deras välmående. Lärare upplever dock att de inte har färdigheter att stödja eleverna i deras välmående. Skolverksamheten påverkar både lärarens och elevens välmående, speciellt viktig är en kvalitativ lärar-elevrelation.</p> <p>Avhandlingen använder sig av en kvantitativ forskningsansats. Avhandlingen är en delstudie av forskningsprojektet SAMSYN, vars syfte är att undersöka stöd- och riskfaktorer för psykiskt välbefinnande inom skolkontexten. Avhandlingens sampel består av 53 lärare inom finlandssvenska skolor i Vasa och Korsholm. Datainsamlingen är gjord genom enkätformulär som besvarades hösten 2022.</p> <p>Avhandlingens syfte är att studera samband mellan lärarnas välmående och lärarnas vilja att stödja elevernas välmående. Det undersöks även hur lärarens kön och arbetserfarenhet påverkar viljan att stödja eleverna i deras välmående. Utgående från syftet har tre forskningsfrågor utformats:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hurdana samband finns det mellan lärarnas välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående? 2. Hur påverkar lärarnas kön deras vilja att stödja elevernas välmående? 3. Hur påverkar lärarnas arbetserfarenhet deras vilja att stödja elevernas välmående? <p>Resultatet visar att det inte finns ett samband mellan lärarens välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående. Därtill visar resultatet att lärarens kön och arbetserfarenhet inte har en påverkan på viljan att stödja elevernas välmående.</p>	
Sökord / indexord	
Välmående, subjektivt välmående, lärar-elevrelation, kön, arbetserfarenhet, well-being, subjective well-being, teacher-student relationship, gender, work experience	

Innehåll

Abstrakt	2
1. Inledning	5
1.1 Bakgrund och val av ämne	5
1.2 Övergripande syfte	9
1.3 Avhandlingens disposition.....	9
2. Tidigare forskning	10
2.1. Välmående	10
2.2. Välmående i skolkontext.....	11
2.3. Lärar-elevrelation	15
3. Metod	18
3.1. Syfte och forskningsfrågor	18
3.2. Projektbeskrivning	18
3.3. Forskningsansats.....	19
3.4. Mätinstrument	19
3.5. Deskriptiv analys.....	21
3.6. Deltagare och bortfall.....	22
3.7. Dataanalys	24
3.8. Forskningsetiska aspekter	26
3.8.1 Reliabilitet	26
3.8.2 Validitet.....	27
3.8.3 Övriga forskningsetiska aspekter	27
4 Resultat	29
4.1. Hurdana samband finns det mellan lärarnas välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående?	29
4.2. Hur påverkar lärarnas kön deras vilja att stödja elevernas välmående?.....	30
4.3. Hur påverkar lärarnas arbetserfarenhet deras vilja att stödja elevernas välmående?.....	31
5 Diskussion	32
5.1. Resultatdiskussion	32
5.2. Metoddiskussion	34
5.3. Avslutning.....	36
6 Litteraturförteckning	38

Tabeller

Tabell 1	21
Tabell 2	23
Tabell 3	23
Tabell 4	25
Tabell 5	26
Tabell 6	29
Tabell 7	30
Tabell 8	30
Tabell 9	31

Bilagor

Bilaga 1: Mätinstrument för lärarens välmående

Bilaga 2: Mätinstrument för lärarens attityder till att stödja elevernas välmående

1. Inledning

Kapitlet beskriver val av ämnet och ämnesbakgrunden. Dessutom redovisas det övergripande syftet och avhandlingens disposition.

1.1 Bakgrund och val av ämne

Flertalet artiklar i media uttrycker regelbundet att elever upplever ett sämre välmående trots att skolorna och samhället har vidtagit åtgärder för att stödja välmående hos eleverna effektivare än tidigare. Med hänvisning till Miele och Wentzel (2016) ses lärarens direkta stöd för eleven som en betydande faktor för att stödja elevernas välmående även om förändringar i läroplan och en inkluderande skolverksamhet utformas.

Det finländska utbildningssystemet har under de senaste åren genomgått stora strukturella förändringar. Politiska, globala och miljörelaterade faktorer har en större inverkan på utbildningen än tidigare (Muench m.fl., 2023). Samhället förväntar sig att lärarna stödjer elevernas välmående i skolan (Rothì m.fl., 2008). Lärarna anser det även vara viktigt att upptäcka och hantera elevernas välmående i skolan. De upplever även att de har en nyckelroll i att reagera på avvikelser då de står i tät kontakt med eleverna (Sisask m.fl., 2014). Men lärarna upplever ändå att stödet till eleverna ofta kommer för sent, först då det syns förändringar i skolprestationerna (Rothì m.fl., 2008).

Skolsystemet och skolverksamhetens uppbyggnad påverkar lärarens arbetstillfredsställelse och motivation till arbetet (Carroll m.fl., 2021b). Dessutom påverkas arbetstillfredsställelsen av känslan av tillhörighet och upplevelsen av känslomässig utmattning (Skaalvik & Skaalvik, 2011). En främjande skolverksamhet har en positiv effekt på arbetstillfredsställelsen (Malinen & Savolainen, 2016) medan en skolverksamhet med en hög arbetsbelastning, orimliga förväntningar, brist på tydligt ledarskap och okunskap gällande tekniska arbetsredskap påverkar lärarens upplevda arbetstillfredsställelse negativt (Carroll m.fl., 2021b).

Lärarens arbetsuppgifter baserar sig på skolvisa, kommunala, nationella och internationella riktlinjer. Lärarna och skolan har en omfattande och mångsidig arbetsbild vilket framkommer i *Grunderna för läroplanen i den grundläggande utbildningen*. Lärarens uppgift är att genomföra åtgärder för att främja och stärka välbefinnandet för eleven i samtliga delar som hör till skoldagen, där läraren har som uppgift att främja jämlikhet, rättvisa och likabehandling i sitt handlande, men även upptäcka och reagera på utmaningar och utifrån dessa handleda och stödja eleverna. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

Läraren ansvarar för verksamheten i och lärandet av sin undervisningsgrupp (Utbildningsstyrelsen, 2014). I *lagen om grundläggande utbildning* framkommer det att de som deltar i utbildning har rätt till en trygg studiemiljö där utbildningens mål är att stödja elevernas utveckling, genom att ge dem kunskap och färdigheter som behövs vidare i livet (Finlex, 1998).

Läraren har genom sitt handlande och pedagogiska metoder ansvar för att skapa förutsättningar för att eleven kan utveckla och upprätthålla sitt välbefinnande och kunnande. Eleven har rätt till en trygg och inkluderande studiemiljö som främjar gemenskapen och självständigheten i skolan men även ger färdigheter för vardag och framtid (Utbildningsstyrelsen, 2014). Trygghet och delaktighet främjar lärande och sund utveckling, men många elever känner inte fysisk, social, känslomässig eller intellektuell trygghet i skolan. Genom att stödja och förstärka skolklimatet på ett inkluderande sätt kan beteendemässiga, akademiska och individuella prestationer hos eleverna och de unga förbättras inom skolan (Aldridge & McChesney, 2018).

Lärare upplever att ett stort ansvar sätts på dem, trots att de inte har psykologisk utbildning (Roth m.fl., 2008). Trots viljan att stödja eleverna anser lärare ofta att de har ett för lågt självförtroende och för begränsad kunskap och färdighet att klara av att stödja elevernas psykologiska välmående (Aldridge & McChesney, 2018; Sisask m.fl., 2014). Lärarens upplevelse av att kunna hantera psykologiska utmaningar i skolvardagen påverkar lärarens arbetstillfredsställelse positivt och förhindrar och lindrar upplevelsen av utbrändhet hos läraren (Malinen & Savolainen, 2016).

Att läraren känner en tillhörighet är viktigt då tillhörighet främjar lärarens relationer både till elever, kollegor och vårdnadshavare (Skaalvik & Skaalvik, 2011). Kvinnliga lärare är mer positivt inställda till en inkluderande skolmiljö. Dessutom upplever yngre och nyutexaminerade lärare en positivare attityd till inkludering. Däremot inverkar bristande kunskap om inkludering negativt på inkluderingen i skolverksamheten, där yngre och mindre oerfarna lärare har svårare att stödja inkluderingen även om viljan finns (Saloviita, 2020).

Enligt *Utbildningssektorns arbetslivsbarometer 2021* upplever allt fler lärare en hög stressnivå och att arbetsbördan fortsätter att öka. Av lärarna anser 60 % att arbetsbördan var mycket eller ganska hög, därtill anser 42 % att stressnivån var mycket eller ganska hög. Av speciellt unga lärare i 30-årsåldern eller yngre upplever 46 % en arbetsrelaterad stress. Kvinnor hade en högre andel (44 %) jämfört med män (33 %) vad gäller upplevelsen av arbetsrelaterad stress (Golnick & Ilves, 2021). En hög stressnivå hos lärarna har direkt negativ inverkan på eleverna i form av försämrat eller uteblivet stöd. En stressad lärare är dessutom mer missnöjd

med undervisningen, mindre motiverad till arbetet och har ett högre antal frånvarodagar jämfört med lärare som inte upplever hög stressnivå (Collie m.fl., 2012).

Disciplinutmaningar och tidspress är de främsta orsakerna till känslomässig utmattning hos lärare. Trots hög upplevelse av tidspress upplever kvinnliga lärare bättre relationer med sina kollegor och en högre arbetslivstillfredsställelse och genom detta en lägre önskan om att lämna läraryrket (Skaalvik & Skaalvik, 2011). Klassen och Chiu (2010) anger att en lärare som upplever stress över arbetsbelastning och för elevernas prestationer anstränger sig mer under lektionsplaneringen samt förbereder sig bättre på att hantera elevernas beteenden under skolvardagen.

Utbildningssektorns arbetslivsbarometer 2021 anger även att enbart 30 % av lärarna anser att de har möjlighet att påverka sina arbetsuppgifter, där arbetstiden förblir densamma men arbetsuppgifterna ökar. Av lärarna var 69 % mycket eller ganska ofta nöjda med sitt arbete, vilket är en minskning på 4 % från år 2019 (Golnick & Ilves, 2021). Då lärarens välmående är försämrat påverkar det förmågan att stödja och reagera på elevernas välmående på ett lämpligt sätt. Ifall läraren mår bra och är nöjd med sina arbetsförhållanden främjar det stödet till eleven (Sisask m.fl., 2014).

En längre arbetserfarenhet hos läraren påverkar positivt hur eleverna presterar inom skolan och även positivt på hela skolverksamheten. Lärarens arbetserfarenhet är positivt förknippad med lärarens effektivitet inom undervisningen då erfarenhet förbättrar stödet för elevens inläring. En lärare med arbetserfarenhet har möjlighet att stödja sina mindre erfarna kollegor i deras stöd för elevernas inläring och välmående (Podolsky m.fl., 2019). Äldre och mer erfarna lärare upplever högre arbetstillfredsställelse och anger mer positiva relationer med elever och föräldrar samt mindre disciplinutmaningar jämfört med yngre och oerfarna lärare. Yngre och mindre erfarna lärare anger positivare relationer med sina kollegor (Skaalvik & Skaalvik, 2011). Ett erfaret lärarkollegium möjliggör även att lärare utvecklar gemensamma mål och stödmöjligheter för eleverna och skolverksamheten (Podolsky m.fl., 2019).

PISA- (Programme for International Students Assessment) resultatet visar att finländska elever är i topp vad gäller skolprestationer samtidigt som de är i botten vid jämförelse av resultatet utifrån skoltrivsel. Finlands prestationsnivå inom skolprestationer har även försämrats de senaste åren (Pulkkinen & Rautopuro, 2022). Detta stöds av resultatet utifrån *Svenskspråkiga ungdomsbarometern 2022* där det framkommer att elever mår allt sämre. Under de fyra senaste åren har de som upplever en mening och ett mål med livet minskat från 63 % till 30 %. Över 50 % av de unga upplever ångest inför framtiden. Förändringarna beror delvis på att den psykiska belastningen har ökat samtidigt som skyddsfaktorerna har minskat för de unga

(Markelin, 2022). Då antalet elever med psykisk ohälsa är hög, innebär det att läraren har en stor risk att under karriären komma i kontakt med en elev med psykisk ohälsa och därmed är läraren i behov av stöd- och åtgärdsmetoder för att kunna bemöta elevens välmående (Sisask m.fl., 2014).

Även om en stor del av eleverna är nöjda med sina liv visar resultatet av enkäten *Hälsa i skola 2023* att elever upplever ett försämrat välmående i skolan och försämrade tillfredsställelse av livet. Inom årskurs 8 och 9 i den grundläggande utbildningen ansåg 31–40 % av flickorna och 16–20 % av pojkarna sitt hälsotillstånd som medelmåttligt eller dåligt. (Hälsa i skolan, 2023a)

Försämrat resultat i *Hälsa i skola* resultatet från 2023 ses även då man kontrollerar de ungas upplevelse av att få stöd av lärare för sitt välmående. Inom årskurs 8 och 9 i den grundläggande utbildningen ansåg 75,1 % att de fick ett stöd av läraren för sitt välmående, jämfört med 77,3 % år 2021 och 81,6 % år 2019. Dessutom anser 41,8 % av eleverna i årskurs 8 och 9 att lärarna inte är intresserade av hur det går för eleverna. År 2021 upplevde enbart 35,5 % av eleverna att lärarna inte var intresserade av hur det går för dem, även här upplever flickorna i högre grad att lärarna inte är intresserade av hur det går för eleverna, flickorna 46,9 % och pojkarna 36,5 %. För årskurs 4 och 5 finns inget befintligt data. (Hälsa i skolan, 2023b)

Elevernas motivation till skolarbetet och upplevda stöd av läraren påverkas av elevernas förväntningar på läraren. Eleverna förväntar sig att manliga lärare skall vara effektiva i sina arbetsuppgifter medan kvinnliga lärare förväntas lägga tid och resurser på att främja stödjande relationer med eleverna. Dessutom förväntar sig eleverna att yngre lärare är mer agerade och mer stödjande i sitt bemötande jämfört med äldre lärare. (Joye & Wilson, 2015)

Ämnesvalet för avhandlingen baserar sig främst på det egna intresseområdet som tangerar hälsa och välfärd, men även på att behovet av stöd och främjande av skolvardagen för eleverna ökar i takt med att elevernas upplevelse av sitt välmående försämrats. Där jag anser det viktigt att öka kunskapen om hur läraren påverkar eleverna inom skolan.

Mitt studieområde, specialpedagogik, handlar om att stödja eleven inom olika områden främst inom skolverksamheten men även stärka elevens kunskaper och färdigheter ytterom skolverksamheten. Förutom specialpedagogik studerar jag biämnet yrkesfärdigheter inom elev- och studiehandledning. Sedan tidigare har jag en examen inom hälsovård och har arbetat som skol- och studerandehälsovårdare under några läsår. Jag anser att avhandlingens ämnesområde starkt anknyter till specialpedagogikens, skol- och studerandehälsovårdens och elev- och studiehandledningens yrkesuppgifter.

1.2. Övergripande syfte

Det övergripande syftet med avhandlingen är att undersöka lärarens attityd till att stödja elevernas välmående inom Svenskfinland. Avsikten är att undersöka ifall det finns samband mellan lärarens välmående och deras attityder till att stödja elevernas välmående. Vidare undersöks eventuella skillnader i viljan att stödja elevers välmående utifrån lärarens kön och arbetserfarenhet.

1.3. Avhandlingens disposition

Avhandlingen är indelad i fem kapitel. Det första kapitlet presenterar avhandlingens bakgrund och val av ämnet, dessutom presenteras det övergripande syftet och avhandlingens disposition. Därefter presenteras tidigare forskning gällande välmående, välmående i skolkontext och lärar-elevrelationen i det andra kapitlet. Det tredje kapitlet tar upp metodval som används inom avhandlingen samt klargör för avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Därtill presenteras avhandlingens datainsamlingsmetod, materialets bearbetning och analys samt forskningsetiska aspekter i det tredje kapitlet. I det fjärde kapitlet presenteras resultatet utifrån forskningsfrågorna. Kapitel fem sammanfattar avhandlingen i en diskussion utifrån avhandlingens resultat och metod. Avhandlingen sammanfattas dessutom i en avslutning där även förslag på vidare forskning presenteras.

2. Tidigare forskning

Kapitlet presenterar välmående vilket är ett begrepp som är centralt inom avhandlingen. Dessutom presenteras välmående i skolkontext och lärar-elevrelation.

2.1. Välmående

Välmående är ett positivt individ- och samhällstillstånd som baserar sig på sociala, ekonomiska och omgivningens faktorer och förhållande. Välmående omfattar livskvalitet samt individers och samhällets förmåga att bidra till en känsla av mening och syfte (WHO, 2021). Ett välmående liv anses inkludera lycka, nytta och välfärd (Maddux, 2018; OECD, 2011) och där personen ständigt strävar till att uppnå ett liv som inkluderar mer glädje och tillfredsställelse (Maddux, 2018).

Subjektivt välbefinnande är den egna uppfattningen av ett gott liv och består av faktorerna: tillfredsställelse av livet, positiv affekt och negativ affekt. Tillfredsställelse av livet innebär en kognitiv bedömning av hur personen utvärderar sitt liv utifrån ett helhetsperspektiv. Balansen mellan positiv och negativ affekt fokuserar på hur personen upplever sitt välbefinnande vid en specifik situation eller tidpunkt (Diener, 1984; OECD, 2011). Där subjektivt välbefinnande som begrepp inte handlar om vad personerna har utan hur de känner, upplever och uppfattar det som de har (Maddux, 2018) ur både en tanke- och känslomässig utvärdering. Där upplevelsen av välbefinnande är subjektivt, det vill säga bedöms via personens enskilda upplevelse så kan subjektivt välbefinnande mätas genom verbalt och icke-verbalt beteende, handlingar, koncentration/uppmärksamhet och minne (Diener & Ryan, 2009).

Subjektivt välbefinnande påverkas av flera faktorer. Främsta påverkan på personers välbefinnande har genetiska och biologiska faktorer. Men det subjektiva välbefinnandet påverkas även av omgivningen såsom miljö, familjesituation, utbildning och ekonomi. Stor påverkan på personens välbefinnande har också tillfredsställelse av livet, sociala relationer och biologiska faktorer. Upplevelsen av välmående skiljer sig inte mellan kvinnor och män. Ändå upplever kvinnor ofta både positiva och negativa känslor mer intensivt än män. Under ungdomen kan upplevelsen av välmående variera i en högre grad jämfört med hos barn eller vuxna. (Diener & Ryan, 2009)

Det är utmanande att mäta och definiera subjektivt välbefinnande då denna baserar sig på personens egna uppfattningar gällande välmående. Att stärka personens känsla av välbefinnande och tillfredsställelse av livet handlar inte om att få dem att må bättre, utan välbefinnande har även ett praktiskt värde. Personer med högre subjektivt välbefinnande upplevs mer framgångsrika inom flertalet olika områden, där deras framgång åtminstone till en

del beror på deras upplevelse av välbefinnande. Personer med subjektivt välbefinnande upplever sig mer sociala, osjälviska och aktiva. De gillar sig själva och andra bättre och har starkare kroppar, immunsystem och bättre förmåga att lösa konflikter. (Maddux, 2018)

2.2. Välmående i skolkontext

Det är svårt att definiera vad välmående inom skolan är, ifall det är den egna upplevelsen av välmående eller skolans förutsättningar som helhet att främja och upprätthålla välmåendefaktorer inom skolverksamheten (Coleman, 2009). Skolan har en möjlighet att fungera som en positiv, välmående och främjande verksamhet för eleverna (Karvonen m.fl., 2005; Leskisenoja m.fl., 2019) vilket är betydande då välmående byggs upp redan under barn- och ungdomsåren och försämrat välmående i denna ålder med stor sannolikhet förekommer även i det vuxna livet (Leskisenoja m.fl., 2019). Lärare känner sig mer avslappnade och engagerade i undervisningen och är mindre stressade ifall skolverksamheten använder sig av metoder som främjar deras välmående (Turner & Thielking, 2019).

Ett gott välmående hos lärare eller elev leder till en god stämning och relation inom skolan vilket främjar inläringen och skolprestationer hos elever, men förbättrar och stärker även lärarnas arbetsprestationer (Konu & Rimpelä, 2002). Skolverksamheten är en gemenskap bestående av både elever och lärare. Ifall man önskar förbättra och upprätthålla välmående hos elever krävs det att man även fokuserar på lärarnas välmående då dessa står i relation till varandra (Coleman, 2009). Lärarens upplevda känslor påverkar indirekt på elevernas välmående (Turner & Thielking, 2019). De lärare som utvärderat skolklimatet mer positivt i början av läsåret hade högre arbetstillfredsställelse i slutet av läsåret. Skolklimatet hade dock ingen direkt effekt på lärarens utbrändhet (Malinen & Savolainen, 2016). Att satsa på hög lärarmoral och förbättra lärarnas medvetenhet om känslor och beteenden samt erbjuda utbildning och stöd för lärarna kan ses som en effektiv metod att öka elevernas välmående (Coleman, 2009).

Välbefinnandet inom skolkontexten är komplex och baserar sig starkt på relationerna inom skolverksamheten (Graham m.fl., 2017; Karvonen m.fl., 2005; Konu & Rimpelä, 2002). Att bli behandlad med respekt och möjligheterna att upprätthålla stödjande kontakter med andra, både lärare och elever emellan, har en viktig och positiv effekt på välmående (Carrillo m.fl., 2021).

Sociala relationer inom skolan påverkas av flera faktorer; lärar-elevrelation, relation med klasskamrater, gruppdynamik, utsatthet av mobbning eller trakasserier men även sociala relationer såsom samarbetet mellan skolan och hemmet, hur beslut genomförs i skolan och hur

skolklimatet upplevs av de som studerar och arbetar i skolan (Konu & Rimpelä, 2002). Därav betonas relationerna mellan lärare och elever, men även övriga relationer inom och ytterom skolverksamheten är viktiga (Graham m.fl., 2017).

Även om sociala relationer inom skolverksamheten främst stödjer välmående, bör man inte bortse från att sociala relationer som inte fungerar eller har brister kan ha en negativ påverkan på välmående både hos läraren och eleven (Hascher, 2010). Utmanande och dåliga relationer påverkar indirekt välmående på ett negativt sätt (Karvonen m.fl., 2005).

Men det går inte att enbart fokusera på de sociala relationerna ifall man önskar främja och förstärka välmående inom skolan (Graham m.fl., 2017), utan välmående behöver beaktas som en helhet bestående av flera olika faktorer. Områden som har tydliga kopplingar till välmående inom skolkontexten förutom sociala relationer är skolans fysiska omgivning, riktlinjer och grunder inom läroplanen, hälsosituation och faktorer hos elev och lärare samt möjligheterna till delaktighet och gemenskap (Konu & Rimpelä, 2002).

Den fysiska omgivningen både inom och ytterom skolverksamheten har en stor påverkan på välmående inom skolan (Konu & Rimpelä, 2002) och brister i den fysiska inlärnings- och arbetsmiljön påverkar välmående negativt (Finell m.fl., 2023). Läroplaner och riktlinjer inom skolverksamheten är viktiga för att stödja välmående inom skolverksamheten (Graham m.fl., 2017). Inlärnings- och undervisningsmiljön påverkas av temperatur, säkerhet, bullernivå, ventilation men även gruppstorlekar, scheman och läroplaner och riktlinjer inom skolverksamheten. Dessutom har stöd- och servicetjänsterna såsom upplägg av skolvardagen i form av raster och skollunch, möjligheter till elevvård och skolverksamhetens förvaltning och rådgivning betydelse (Konu & Rimpelä, 2002).

Viktigt för välmående inom skolan är även möjligheterna för elever och lärare att påverka de beslut och faktorer som de anser vara viktigast i sitt liv (Konu & Rimpelä, 2002). För att främja välmående i skolan behöver man känna att man kan vara sig själv och bli respekterad för den man är och de värderingar man har (Carrillo m.fl., 2021). Möjligheterna till en meningsfull arbets- och inlärningsmiljö är viktig. Man måste få tillhöra skolverksamheten, vara delaktig och ha möjlighet att påverka beslut som berör en själv. Dessutom är möjligheter att utveckla kunskap och att uppleva respekt för det arbete man utfört viktigt (Konu & Rimpelä, 2002).

Hälsorelaterade faktorer såsom både fysiska, psykiska och sociala sjukdomar och symtom påverkar välmående inom skolverksamheten (Konu & Rimpelä, 2002). Därför är det viktigt att inom skolverksamheten satsa på hälsofrämjande faktorer vilka stärker välmående i skolverksamheten (Carrillo m.fl., 2021). En sjukdom eller diagnos betyder inte per automatik

ett försämrat välmående då övriga hälsofrämjande faktorer kan stärka och komplettera välmående hos personen i fråga (Konu & Rimpelä, 2002).

Arbetsuppgifter som inte har en direkt koppling till undervisningen upplevs utmanande för läraren (Carroll et. al. 2021b). Enligt Ross m.fl. (2012) upplever lärare ofta en hög nivå av ansvarsskyldighet i arbetet inom skolverksamheten. Där arbetet inte enbart fokuserar på undervisning och inläring utan alltmer inkluderar elever med varierande behov, utmanande skolklimat, lägre ekonomiska resurser inom skolverksamheten och återkommande nya projekt eller initiativ som skall förverkligas.

Tillfredsställelse av arbetet är en viktig faktor som påverkar lärarens välmående. Lärare känner sig relativt nöjda med den primära arbetsuppgiften, att stödja eleverna i deras inläring. Däremot anser lärarna ofta att det finns betydande brister i hur skolverksamheten är uppbyggd och saknar ett tillräckligt stöd och förståelse från de som beslutar om undervisningen (Madigan & Kim, 2021). Speciellt utmanande upplevs hanteringen av den känslomässiga kompetens som krävs i läraryrket. Ett bristande stöd eller otillräckliga resurser för att hantera sin emotionella kompetens inom skolverksamheten gör att lärare jämför sig med andra lärare i deras arbetsuppgifter och prestations- och ambitionsnivå vilket har en negativ inverkan på lärarens välmående (Hascher, 2010).

Mest missnöje upplever lärare kring gruppstorlekar, omfattningen av administrativa uppgifter, arbetsuppgifter utöver undervisning, brist på stöd av förmän och kollegor, omfattande styrdokument för skolverksamheten och arbetsuppgifter i att stödja och hantera beteende utmaningar hos eleverna (Hascher, 2010). Elever med psykisk ohälsa ökar på lärarens arbetsbörda, sänker tillfredsställelsen till arbetet och påverkar det egna psykiska välmående där försämrat psykosocialt klimat i klassrummet och dåligt uppförande bland eleverna kan ha negativa effekter på både lärarens och elevernas välmående (Sisask m.fl., 2014).

Lärarens upplevda förmåga att stödja och påverka eleverna i deras inlärningsresultat, men även den upplevda förmågan att stödja och hantera omotiverade eller utmanande elever påverkar lärarens välmående. Ifall läraren upplever bristande kunskaper och färdigheter i att stödja inläringen eller beteendet så har det en negativ påverkan på lärarens välmående (Ross m.fl., 2012). Upplevelsen om att ha färdigheter att klara av arbetssituationen gör att läraren sätter upp högre ambitionsmål för sig själv, samarbetar med kollegor och föräldrar och tar ett personligt ansvar i att stödja elevens inläring i form av exempelvis individualiserad undervisning eller är öppen för förändringar eller nya projekt (Ross m.fl., 2012; Skaalvik & Skaalvik, 2017).

En lärare som upplever stress eller är känslomässigt utmattad presterar sämre på arbetet, engagerar sig inte i arbetsuppgifterna och upplever utmaningar i att bemöta och upprätthålla sociala relationer. (Ross m.fl., 2012). Kvinnliga lärare upplever en högre negativ arbetsbelastning vilket gör att kvinnliga lärare ofta upplever en högre stressnivå och känslomässig utmattning även om de till en högre grad söker och tar emot stöd för sitt välmående (Skaalvik & Skaalvik, 2017).

Dessutom upplever nyutexaminerade och lärare med kort arbetserfarenhet ofta ett lägre välmående jämfört med lärare som har lång arbetserfarenhet. Främsta orsaken är att lärare med kort arbetserfarenhet behöver ett stöd från omgivningen. Det krävs tid för att skapa sin yrkesidentitet och känna sig delaktig inom kollegiet. Orealistiska förväntningar på läroplanens krav och möjligheterna att förverkliga dem i undervisningen, utmaningar med balans mellan yrkes- och fritid och de personliga etiska värderingarna om otillräcklighet inom undervisning inverkar på lärarnas välmående. (McCallum m.fl., 2017)

Sambandet mellan välmående och inläring eller undervisning är starkt och förhållandet är även viktig att beakta ifall man önskar främja eller förbättra välmående inom skolan (Konu & Rimpelä, 2002). Ett subjektivt välbefinnande stärker elevernas lärande och förbättrar prestationer. Elever som upplever bra mående i skolan kan utveckla positiv attityd emot inläring och kan hantera prestationer bättre än elever som upplever försämrat välmående (Hascher, 2010). För att skolan skall lyckas med att stödja elevens välmående räcker det inte med att skolan lär ut förutsättningar för främjande välmående eller utvecklar sina lektioner inom hälsofrämjande teman, utan hela skolverksamheten har en påverkan på elevens och lärarens välmående (Leskisenoja m.fl., 2019).

Läraren kan oberoende av kön påverka elevernas välmående positivt och negativt, det är lärarens handlande och värderingar som har största påverkan på elevernas välmående. Ändå konstaterades det att en kvinnlig lärare kan ha en större påverkan på sina elever, vilket baserar sig på att kvinnliga lärare har en mer öppen attityd till sina elevers egenskaper och bättre färdigheter att stödja eleverna i deras utmaningar. Sansone (2017) menar att kvinnliga lärare även har en, om än en minimal effekt på elevernas motivation och självförtroende. Det som påverkar eleverna mest är en positiv inlärningsmiljö, lika behandling och lärarens förmåga att förmedla en passion för ämnet. (Sansone, 2017)

Elevernas hemförhållanden och övriga miljö- och samhälleliga förhållanden påverkar välmående inom skolan, där hälsofrämjande fritidsaktiviteter indirekt påverkar välmående inom skolverksamheten (Konu & Rimpelä, 2002). Speciellt betydande är familjens

boendeförhållanden, ekonomiska situation och sociala relationer men även möjligheten till stöd och aktiviteter på fritiden har en inverkan (Carrillo m.fl., 2021; Karvonen m.fl., 2005).

Därmed är förstärkande välmåndefaktorer under elevernas fritid viktiga även för välmående inom skolan (Carrillo m.fl., 2021; Karvonen m.fl., 2005). Speciellt personliga och på fritiden utförda val såsom rökning och alkoholanvändning hos elever har en påverkan på välmående i skolan även om själva handlingen inte utförs i skolan (Karvonen m.fl., 2005).

Hascher (2010) anger att lektionernas uppbyggnad har en påverkan på elevernas välmående där elever upplever ett högre välmående på lektioner de känner sig delaktiga i. Läroämnen med hög prestationspress eller provångest påverkar välmående negativt. Vilket gör att praktiska och friare undervisningsämnen ofta upplevs främja välmående hos eleverna då dessa lektioner inte är så lärarcentrerade och inte har en press att prestera högt akademiskt sett. Högpresterande elever mår bättre i skolan (Hascher, 2010), men ändå är det dessa som är särskilt sårbara för försämrad psykosocialt välmående (Karvonen m.fl., 2005).

Sociala relationer är speciellt viktiga för att eleverna skall kunna uppleva trygghet och delaktighet och möjliggör även ett förtroende som underlättar vid både utbytet av känslor, möjligheter till att komma i kontakt med stödverktyg och ge stöd i det dagliga livet (Carrillo m.fl., 2021). Upplevelsen av subjektivt välbefinnande hos elever kan även stödja i att hantera negativt inflytande av klasskamrater (Hascher, 2010).

2.3. Lärar-elevrelation

Lärar-elevrelationen grundar sig på flera olika delområden såsom skolmiljö, personliga egenskaper, skolverksamhetens riktlinjer och rutiner men även kommunikations- och sociala färdigheter (Trottier, 2016). En kvalitativ lärar-elevrelation främjar lärarens prestationer och förminskar lärarens skolfrånvaro samtidigt som denna förbättrar och förstärker välmående hos elev och lärare (Harding m.fl., 2019). En god lärar-elevrelation främjar även akademiska prestationer och välmående för eleven (Carroll m.fl., 2021a; Harding m.fl., 2019; McCallum & Price, 2010; Roorda m.fl., 2017).

Graham m.fl. (2016) poängterar att lärar-elevrelationen inte sker naturligt. Det krävs aktiva val och praktiska handlingar både från läraren och eleven för att lärar-elevrelationen skall fungera. Läraren kan stödja lärar-elevrelationen genom att lyssna och trösta eleven. Men även stödja deras utveckling, hjälpa dem med utmaningar inom och ytterom skolan och stödja deras inläring (Graham m.fl., 2016). Att stärka lärar-elevrelationen genom att ta fasta på likheter mellan läraren och eleven är effektivt för en god lärar-elevrelation (Gehlbach m.fl., 2012).

Att läraren tillbringar enskild tid med sina elever utvecklar bättre relationer med och förståelse för sina elever, vilket i sin tur främjar elevernas prestationer och självförtroende. Att ge tid för sina elever gjorde att lärare gav eleverna mer positiv feedback som stärkte deras prestationer och välmående. Dessutom ökade viljan att göra lektionerna mer engagerande och meningsfulla för eleverna genom att bekräfta elevernas idéer, feedback och intressen. Då lärar-elevrelationen förstärktes tog eleverna ett större ansvar för sitt lärande och var mer självständiga i inläringen. (Turner & Thielking, 2019)

Att känna trygghet i lärarens närvaro främjar lärar-elevrelationen (Graham m.fl., 2016). En lärare eller elev som inte mår bra använder sig av sämre samarbetsfärdigheter, vilket påverkar den sociala relationen negativt (Frydenberg m.fl., 2009). Elever upplever att läraren ofta förväntade sig respekt, men inte gav eleverna respekt vilket påverkar lärar-elevrelationen negativt. Viktigt att båda parter i lärar-elevrelationen är delaktiga och aktivt strävar till att förbättra relationen (Graham m.fl., 2016).

Lärarens och elevens upplevda välmående påverkar starkt lärar-elevrelationen (Harding m.fl., 2019). Läraren och elevens upplevelse av lärar-elevrelationen är viktig då en främjande och god relation inverkar på känslan av delaktighet och gemenskap inom skolverksamheten (Carroll m.fl., 2021a). Upplevelsen av stöd, att man känner stöd, påverkar relationen positivt medan upplevelsen av stress påverkar lärar-elevrelationen negativt (Murray- Harvey, 2010).

En positiv lärar-elevrelation är viktig för eleven och lärarens välmående, men lika viktigt är välmående för en fungerande lärar-elevrelation. Ett bättre välmående hos läraren visade sig ha en främjande påverkan på elevens välmående (Harding m.fl., 2019). Viktigt att inte enbart prioritera eller fokusera på elevernas välmående och förutsättningar till relation utan även på lärarens förutsättningar till att skapa en främjande relation. Lärarens välmående påverkar förmågan och viljan att stödja eleven, ett försämrat välmående hos läraren försämrar därmed stöd- och anpassningsmöjligheterna för eleven (Carroll m.fl., 2021a).

Lärare är medvetna om betydelsen av lärar-elevrelation i sitt dagliga arbete inom skolan. Speciellt i utmanande situationer eller vid utåtagerande beteende upplevs en god lärar-elevrelation viktig, där läraren enligt bästa förmåga försöker stödja och främja elevsituationen. Ifall läraren inte upplever att hen kan hantera eller handla i situationen upplever läraren att lärar-elevrelation påverkas negativt vilket medför ett försämrat välmående både hos läraren och eleven (Falk m.fl., 2022). Betydelsen av lärar-elevrelationer framkommer tydligare i högre klasserna jämfört med lägre klasserna. Lärar-elevrelationen påverkas även av elevernas uppfattning och erfarenheter av tidigare lärar-elevrelationer (Roorda m.fl., 2017).

Viktigt att både lärare och elever är medvetna om att lärar-elev relationen kan och kommer att förändras. Lärar-elevrelationen varierar inte enbart som en årlig förändring i samband med läsårsförändringar, utan förändringar i lärar-elevrelationen sker även till en viss del under ett läsår. (Gehlbach m.fl., 2012)

3. Metod

Kapitlet redogör för avhandlingens metodologiska tillvägagångssätt där avhandlingens syfte och forskningsfrågor presenteras. Projektet SAMSYN presenteras och därtill redogör kapitlet för avhandlingens metod- och analysval. Avslutningsvis beskrivs forskningsetiska aspekter utifrån reliabilitet, validitet och forskningsetik.

3.1. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att undersöka lärarens attityd till att stödja elevernas välmående inom Svenskfinland. Avsikten är att undersöka ifall det förekommer samband mellan lärarens välmående och hans vilja att stödja elevernas välmående. Det studeras även hur lärarens kön och arbetserfarenhet påverkar eventuella skillnader i viljan att stödja elevens välmående. Utgående från syftet formades tre forskningsfrågor:

1. Hurdana samband finns det mellan lärarnas välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående?
2. Hur påverkar lärarnas kön deras vilja att stödja elevernas välmående?
3. Hur påverkar lärarnas arbetserfarenhet deras vilja att stödja elevernas välmående?

3.2. Projektbeskrivning

Avhandlingen är en delstudie av projektet SAMSYN som är en longitudinell enkätstudie. Projektet koncentrerar sig på svenskspråkiga grundskolor i Korsholms kommun och Vasa stad där data samlas in mellan hösten 2022 och våren 2025. Huvudfinansiär för projektet är Vasa stad, men även Högskolestiftelsen i Österbotten och Svenska Kulturfonden stödjer projektet. (Forsman m.fl., 2023)

Projektet SAMSYN fokuserar på det psykosociala välbefinnandet hos elever i årskurs 4–8, med speciell fokus på att skapa en helhetsöversikt över integrerande stöd- och riskfaktorer för psykiskt välbefinnande i skolkontexten. SAMSYN:s datainsamling genomförs via enkäter. Förutom elevenkäter riktas även webbaserade enkäter till lärare och föräldrar. Syftet är att utifrån enkätsvaren stödja det hälsofrämjande arbetet och samarbetet inom skolkontexten (Forsman m.fl., 2023). Avhandlingen fokuserar på svar i lärarenkäterna där data är insamlade av lärare för årskurs 4-8 under hösten 2022. Avhandlingen görs som en tvärsnittsstudie på grund av att data från lärare enbart samlats in under ett tillfälle.

3.3. Forskningsansats

Avhandlingen är en kvantitativ studie som genomförs som en delstudie av projektet SAMSYN. Inom den kvantitativa forskningen fokuserar man på den tidigare forskningen och vad som uppkommit där för att sedan skapa en problemformulering (Patel & Davidson, 2019). Metodvalet baserar sig på vad som skall undersökas (Greve, 2021) och utgår från problemformuleringen och datainsamlingen (Eliasson, 2022). I den kvantitativa forskningsmetoden undersöks främst frågeställningar som berör samband, orsak och verkan (Patel & Davidson, 2019). Valet av metod syftar till att genom sitt tillvägagångssätt svara på problemformuleringen, men även möjliggöra hantering och analys av datainsamlingen (Eliasson, 2022).

Den kvantitativa forskningsmetoden hanterar data i form av siffror (Greve, 2021), med vilka man strävar efter att beskriva och förklara mätningresultatet (Olsson & Sörenson 2021) genom att gruppera och analysera mätningmaterialet utifrån matematiska tillvägagångssätt (Eliasson, 2022). Dataanalyserna strävar till att besvara ifall påståenden som gjorts är sanna eller falska (Greve, 2021).

Vid användning av kvantitativa metoder är forskaren objektiv och har en distans till respondenterna (Olsson & Sörensen, 2021; Patel & Davidson, 2019). Data tolkas och redovisas logiskt och analytiskt vilket gör att risken för att det insamlade materialet påverkas av yttre faktorer är liten (Patel & Davidson, 2019). Objektiviteten vid datainsamlingen möjliggör att olika respondenters svar kan jämföras (Olsson & Sörensen, 2021) vilket även innebär att flertalet olika eller upprepade dataanalyser kan genomföras utan att materialet påverkas (Eliasson, 2022; Olsson & Sörensen, 2021; Patel & Davidson, 2019).

3.4. Mätinstrument

Inom SAMSYN projektet har elever, föräldrar och lärare besvarat ett enkätformulär. Avhandlingen fokuserar på lärarens enkätformulär. Lärarens webbaserade enkät omfattar frågor gällande lärarens välmående, vilket inkluderar arbetsengagemang, utbrändhet och förmåga att motivera elever. Dessutom inkluderar lärarenkäten lärarens attityder till att stödja elevers välmående, lärarens samarbete och upplevelse av samarbete, lärarens ambition att undervisa inkluderande klasser och lärarens förmåga att tillämpa ett inkluderande arbetssätt (Forsman m.fl., 2023). Avhandlingen fokuserar på SAMSYN:s enkätfrågor gällande lärarens välmående och attityder till att stödja elevers välmående.

Enkätfrågorna för lärarens välmående utgår från *Short Warwick Edinburgh Mental Wellbeing Scale (S) WEMWBS*. Mätinstrumentet (S) WEMWBS består av sju påståenden och är en förkortad version av mätinstrumentet WEMWBS som ursprungligen består av 14 påståenden. Frågeställningarna inkluderar hedoniska (välbefinnande) och eudaimoniska (lycko) aspekter av mental hälsa, inkluderande positiv påverkan, tillfredställande sociala relationer, positiva funktioner, självacceptans och personlig utveckling. Mätinstrumentet består av en fem skalig alternativtabell där svararen bör kryssa det påstående som stämmer in för känslan de senaste två veckorna. Svartalternativen för vardera påstående är *aldrig, sällan, ibland, ofta* och *alltid*. Poängsättningen för mätinstrumentet är 1–5 där *aldrig* ger ett poäng medan *alltid* ger fem poäng. (Tennant m.fl., 2007)

Påståendena som förekommer och besvaras i mätinstrumentet (S) WEMWBS är: *Jag har känt mig optimistisk inför framtiden, Jag har känt mig vara till nytta, Jag har känt mig avslappnad, Jag har lyckats hantera problem, Mina tankar har varit klara, Jag har känt närhet till andra människor* och *Jag har kunnat fatta egna beslut* (Tennant m.fl., 2007). Påståendena presenteras även i bilaga 1.

Enkätfrågorna gällande stödet för elevernas välmående utgår från mätinstrumentet *Attitudes Towards Wellbeing Promotion (ATWP)*. Det ursprungliga mätinstrumentet ATWP består av tio påståenden som fokuserar på att mäta lärarens attityder till att främja elevernas välbefinnande samt lärarens attityder till tillgängliga styrdokument och läroplaner.

Avhandlingen fokuserar på frågorna 5,6,8,9 och 10 inom mätinstrumentet vilka redan i projektet SAMSYN är utvalda för att tangera välmående. Läraren besvarar påståenden enligt fem alternativ där alternativ 1 innebär att *läraren inte alls håller med påståendet* och alternativ 5 anser att *läraren stämmer helt överens med påståendet*. Påståendena som förekommer i mätinstrumentet är: *Jag tenderar att undvika att ta itu med elevers sociala eller känslomässiga problem, Att ta hand om elevernas välmående kan få mig att känna mig obekvämt, Att främja elevernas välbefinnande får mig att känna mig nöjd, Lärare bör inte ha till uppgift att främja elevernas välbefinnande* och *Att främja elevernas välbefinnande är en tillfredsställande upplevelse för mig* (Byrne m.fl., 2021). Presentation av enkätfrågorna vilka tangerar stödet för elevernas välmående och som används inom avhandlingen finns tillgängliga i bilaga 2.

Poängsättningen är 1–5 där påstående 5 (stämmer helt) ger fem poäng. Förutom för frågorna; *Jag tenderar att undvika att ta itu med elevers sociala eller känslomässiga problem, Att ta hand om elevernas välmående kan få mig att känna mig obekvämt* och *Lärare bör inte ha till uppgift att främja elevernas välbefinnande* som har en negativ formulering och därmed en omvänd poängsättning. (Byrne m.fl., 2021)

3.5. Deskriptiv analys

Avhandlingens sampel består av 53 lärare. Av dessa är 35 kvinnor, 17 män och en som angett svarsalternativet *Annat* eller *Vill inte säga*. Typvärdet (Mode), det värde som förekommer flest gånger är för *Lärarnas välmående* 28 och för *Lärarnas stöd för elevernas välmående* 25. Medelvärdet (Mean, M) för *Lärarnas välmående* är 26.9 (min 19, max 35) och för *Lärarnas stöd för elevernas välmående* 21.1 (min 14, max 25). Standardavvikelsen för *Lärarnas välmående* är 3.66 och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* 3.12. Data för *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* är normalfördelat då värdena för Skewness och Kurtosis är mellan -1 & 1.

Tabell 1

Deskriptiv analys

	Lärarnas välmående	Lärarnas stöd för elevernas välmående
N	51	51
Missing	2	2
Mean	26.9	21.1
Median	27.0	22.0
Mode	28.0	25.0
Standard deviation	3.66	3.12
Minimum	19.0	14.0
Maximum	35.0	25.0
Skewness	-0.125	-0.432
Std. error skewness	0.333	0.333
Kurtosis	-0.319	-0.900
Std. error kurtosis	0.656	0.656

3.6. Deltagare och bortfall

Ett för stort bortfall inom avhandlingen minskar tillförlitligheten till resultatet då ett högt bortfall kan leda till att data och analys är missvisande (Djurfeldt m.fl., 2018; Greve, 2021; Patel & Davidson, 2019). Greve (2021) anger att en hög svarsfrekvens, antalet respondenter som svarat utifrån de som givits möjligheten är viktigt för att kunna upprätthålla en tillförlitlighet, vilket inte är möjligt ifall antalet respondentsvar som skall analyseras är för litet eller enformigt. Detta stärks även av Djurfeldt m.fl. (2018) som hävdar att bortfallet skapar en osäkerhet vid tolkning av resultatet då man inte är medveten om vad de som inte deltagit skulle ha svarat. Dessutom kan data bli vinklade ifall respondenterna med speciella egenskaper är underrepresenterade i insamlade data (Djurfeldt m.fl., 2018).

Ett bortfall kan vara orsakat av olika faktorer, där bortfall delas in i två olika kategorier, antingen externt eller internt bortfall (Greve, 2021; Patel & Davidson, 2019). Externt bortfall innebär de som, av olika orsaker, inte deltagit i undersökningen, exempelvis tackat nej till att delta eller glömt bort att delta (Patel & Davidson, 2019). Det interna bortfallet innebär att en respondent undvikit att svara på eller svarat otydligt på en frågeställning, vilket innebär att data inte kan användas i analysen (Greve, 2021; Patel & Davidson, 2019). Bortfallet kan visa sig i enskilda frågor eller som ett helt enkätformulär (Djurfeldt m.fl., 2018). Enkätundersökningar får ofta lägre antal svar jämfört med intervjuer. Detta beror dels på att det inom enkätundersökningar kan uppstå missförstånd vid tolkning av frågeställningen (Eliasson, 2022) dels på att ansvaret för ifyllandet av enkäter ofta är hos respondenten (Djurfeldt m.fl., 2018). Hur stort bortfall som anses acceptabelt bör bedömas individuellt utifrån varje studie (Patel & Davidson, 2019).

I SAMSYN:s lärarenkät identifieras läraren genom namn, ålder, utbildning, arbetsplats och antalet arbetsaktiva år som lärare. Arbetsår som lärare delas upp i fem kategorier: kategorierna 0–5 år, 6–10 år, 11–15 år, 16–20 år och över 20 år. Totalt bjöds 76 lärare från 13 olika skolor att delta i studien. Av dessa svarade 53 (70 %) av lärarna på enkäten (Forsman m.fl., 2023). Avhandlingens externa bortfall är därmed 23 (30 %).

Av respondenterna som svarade på enkäten var 35 kvinnor (66 %), 17 män (32 %) och en som angett svarsalternativet *Annat* eller *Vill inte säga*. Flest antal respondenter tillhörde den grupp som hade över 20 års arbetserfarenhet (19, 36,5 %). Därefter de som har kortaste arbetserfarenhet (12, 23,1 %). Åtta respondenter (15,4 %) tillhörde gruppen för arbetserfarenhet 11–15 år och 16–20 år. Lägst antal respondenter tillhörde de med arbetserfarenhet 6–10 år (5, 9,6 %). Respondenternas svarsfrekvens presenteras i tabell 2.

Det interna bortfallet, de lärare som deltog i studien och svarade på enkätfrågorna men lämnade vissa frågor av enkäten obesvarade är för både *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* 3,77 %. Avhandlingens interna bortfall presenteras i tabell 3.

Tabell 2

Svarsfrekvens enligt arbetserfarenhet och kön

Arbetserfarenhet	Kön	Antal	% av total
1, 0–5 år	Kvinna	7	13,5 %
	Man	5	9,6 %
	Total	12	23,1 %
2, 6–10 år	Kvinna	3	5,8 %
	Man	2	3,8 %
	Total	5	9,6 %
3, 11–15 år	Kvinna	5	9,6 %
	Man	3	5,8 %
	Total	8	15,4 %
4, 16–20 år	Kvinna	7	13,5 %
	Man	1	1,9 %
	Total	8	15,4 %
5, över 20 år	Kvinna	13	25,0 %
	Man	6	11,5 %
	Total	19	36,5 %

Tabell 3

Bortfall för mätinstrumenten

Variabel	Antal respondenter	Bortfall	Procent
<i>Lärarnas välmående</i>	51	2	3,77 %
<i>Lärarnas stöd för elevernas välmående</i>	51	2	3,77 %

3.7. Dataanalys

Avhandlingens dataanalyser har gjorts i databearbetningsprogrammet Jamovi. Inledningsvis gjordes en reliabilitetsanalys och explorativ faktoranalys för att kontrollera mätinstrumentens reliabilitet och validitet (Djurfeldt m.fl., 2018). Reliabilitets- och faktoranalysen presenteras i avsnittet 3.8 *Forskningsetiska aspekter*.

En deskriptiv analys gjordes för att kunna beskriva data i siffror samt kategorisera och redovisa data utifrån problemformuleringen (Patel & Davidson, 2019). Efter den deskriptiva analysen har data analyserats genom en korrelationsanalys (se tabell 4) för att undersöka sambandet mellan variablerna (Djurfeldt m.fl., 2018).

För att besvara forskningsfrågorna har en regressionsanalys och två variansanalyser gjorts. Regressionsanalysen (se tabell 7) gjordes för att undersöka sambandet mellan lärarens välmående och lärarens vilja att stödja elevernas välmående. Genom regressionsanalysen strävar man efter att undersöka de bakomliggande faktorerna till resultatet (Djurfeldt m.fl., 2018) genom att kontrollera hur stark påverkan på och hur starkt samband den oberoende variabeln har med den beroende variabeln (Trost & Hultåker, 2016). Variansanalys (se tabell 8 och 9) gjordes för att undersöka vilken påverkan lärarens kön och arbetserfarenhet har på lärarens vilja att stödja elevernas välmående. En variansanalys undersöker variansen mellan en beroende och en oberoende variabel. Variansanalysen undersöker skillnader i medelvärde för olika grupper och ger information om deras påverkan och interaktion (Eliasson, 2022).

Mätinstrumentet *Attitudes Towards Wellbeing Promotion*, vilket mäter lärarens attityder till att stödja elevernas välmående inkluderar frågeställningar som är negativt formulerade och poängsättningen värderas därför på en omvänd skala jämfört med övriga frågeställningar. För att mätinstrumentens poängsättning skall vara jämförbara och motsvara varandras poängsättning då de ställs emot varandra så har frågeställningarna förändrats genom en transformfunktion i databearbetningsprogrammet Jamovi. Det gäller för frågeställningarna: *Jag tenderar att undvika att ta itu med elevers sociala eller känslomässiga problem*, *Att ta hand om elevernas välmående kan få mig att känna mig obekvämt* och *Lärare bör inte ha till uppgift att främja elevernas välbefinnande*.

Summavariabler har skapats utifrån variablerna för att på ett enklare sätt kunna analysera data. För lärarens välmående har en summavariabel skapats för att inkludera alla sju frågeställningar som berör lärarens välmående utifrån mätinstrumentet *Short Warwick Edinburgh Mental Wellbeing*. Därtill har en summavariabel skapats för att sammanfatta frågeställningarna 5,6,8,9 och 10 inom mätinstrumentet *Attitudes Towards Wellbeing Promotion* vilka är utvalda för att tangera välmående.

Tabell 4

Korrelationsanalys

		Lärarnas välmående	Lärarnas stöd för elevernas välmående	Kön	Arbetsfarenhet
Lärarnas välmående	Pearson's r	—			
	p-value	—			
Lärarnas stöd för elevernas välmående	Pearson's r	0.235	—		
	p-value	0.101	—		
Kön	Pearson's r	0.103	-0.247	—	
	p-value	0.475	0.084	—	
Arbetsfarenhet	Pearson's r	-0.123	0.011	-0.118	—
	p-value	0.390	0.936	0.407	—

3.8. Forskningsetiska aspekter

Avsnittet presenterar avhandlingens reliabilitet, validitet och forskningsetiska aspekter.

3.8.1 Reliabilitet

Reliabilitet innebär pålitlighet och tillförlitlighet av forskningens mätinstrument (Eliasson, 2022; Patel & Davidson, 2019; Olsson & Sörenson, 2021; Trost & Hultåker, 2016). Reliabilitet innebär tillförlitlighet till att mätningen är stabil och utan slumpmässiga inflytelser (Trost & Hultåker, 2016). Desto pålitligare mätinstrument, desto mer kan man lita på att resultatet och mätningen går att upprepa och att resultatet är trovärdigt. Desto högre reliabilitet, desto bättre är förutsättningarna att validiteten också blir hög. Att använda sig av tydligt formulerade frågeställningar och instruktioner för de som besvarar frågeställningarna ökar reliabiliteten. Dessutom ökar reliabiliteten ifall datainsamlingen sker på likadant sätt oberoende av tidpunkt för svarande (Eliasson, 2022). Låg reliabilitet kan innebära att mätinstrumentet är dåligt genom att frågeställningarna eller svarsalternativen är otydliga (Djurfeldt m.fl., 2018). Reliabiliteten påverkas även av samplet och inte enbart av frågeställningarnas och svarsalternativens formulering (Olsson & Sörensen, 2021).

Avhandlingens reliabilitet kontrollerades genom Cronbach's alfa värde utifrån en reliabilitetsanalys i databearbetningsprogrammet JAMOVI. Cronbach's alfa anger värden mellan 0 och 1, där ett högre värde anger en högre reliabilitet. Ett värde över 0,90 anses som hög reliabilitet, värde mellan 0,70–0,89 medel reliabilitet och ett värde under 0,70 anses som låg reliabilitet. (Olsson & Sörensen, 2021) Avhandlingens reliabilitet för *Lärarnas välmående* 0,85 och för *Lärarnas stöd för elevernas välmående* är 0,54. Därmed är reliabiliteten för *Lärarnas välmående* på ett acceptabelt värde medan värdet för *Lärarnas stöd för elevernas välmående* är lågt.

Tabell 5

Reliabilitetsanalys

	Cronbach's α
<i>Reliabilitetsanalys för Lärarnas välmående</i>	0.849
<i>Reliabilitetsanalys för Lärarnas stöd för elevernas välmående</i>	0.539

3.8.2 Validitet

Validitet innebär giltighet och avser att forskningen undersöker och mäter det som är avsikten att mätas (Eliasson, 2022; Djurfeldt m.fl., 2018; Trost & Hultåker, 2016). Det är viktigt för forskningens trovärdighet att forskningen undersöker och mäter det som är avsikten (Eliasson, 2018; Patel & Davidson, 2019). Forskningens validitet baserar sig på mätbara och relevanta frågeställningar. Validitet och reliabilitet står i ett visst förhållande med varandra (Patel & Davidson, 2019), en hög validitet förutsätter en hög reliabilitet, då validiteten inte kan bli bättre än reliabiliteten. Däremot kan en forskning med hög reliabilitet ge en låg validitet (Eliasson, 2022).

Avhandlingens validitet kontrollerades genom en explorativ faktoranalys i databearbetningsprogrammet JAMOVI. Den explorativa faktoranalysen anger sambandet mellan faktorerna och variablerna, alltså hur många faktorer variablerna baserar sig på. Innan den explorativa faktoranalysen behövs Barlett's test och Kaiser -Meyer- Olkin (KMO) utföras. Barlett's test behöver vara signifikant för att vara lämpad för en faktoranalys, där värdet behöver vara $p < .05$ för ett signifikantvärde. Kaiser – Meyer- Olkin (KMO) värdet bör vara högre än 0.5 för att variablerna skall lämpa sig för en faktoranalys. Mätinstrumenten för *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* uppfyller inte kraven för en explorativ faktoranalys då p -värde för Barlett's är .101 och KMO värdet är 0.5.

Att mätinstrumenten inte uppfyller kriterierna för en explorativ faktoranalys beror på att samplet som används är lågt. Ett rekommenderat sampel är ett respondentantal på över 200 (Tsang m.fl., 2017), då ett lågt sampel ökar risken för ett förvrängt och inte verklighetstroget resultat (Faber & Fonesca, 2014; Tsang m.fl., 2017). Mätinstrumenten har tidigare använts samt är accepterade och etablerade i forskning vilket visar på att mätinstrumenten är pålitliga att använda sig av.

3.8.3 Övriga forskningsetiska aspekter

Förutom att beakta reliabilitet och validitet behöver man även ta hänsyn till andra forskningsetiska aspekter. SAMSYN projektet följer Åbo Akademis etiska riktlinjer för forskningens dataskydd. Vilka utgår ifrån Kohonen m.fl. (2019) *The ethical principles of research with human participants and ethical review in the human sciences in Finland 2019*.

Enligt Patel och Davidson (2019) behöver man beakta informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet vid utförandet av en forskning. Informationskravet innebär att forskaren tydligt informerar forskningsdeltagarna om

forskningens syfte. Deltagandet i forskningen bör basera sig på frivillighet. SAMSYN har informerat deltagarna om projektets syfte och ändamål. SAMSYN har begärt samtycke för deltagande i forskningen och informerat om att samtycket till forskningsdeltagande är frivilligt och att respondenten kan ta tillbaka sitt samtycke när som helst. Insamling, bearbetning och förvaring av forskningsuppgifter skall behandlas med största möjliga konfidentialitet. Vilket SAMSYN beaktat i sin hantering av personuppgifter och data. Det insamlade data är inte anonymt då lärarna angett personuppgifter för att kunna identifieras i det insamlade materialet. Det insamlade materialet används dock enbart för forskningsändamålet.

4 Resultat

Kapitlet presenterar avhandlingens resultat utifrån forskningsfrågorna.

4.1. Hurdana samband finns det mellan lärarnas välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående?

För att undersöka sambandet mellan lärarens välmående och lärarens vilja att stödja elevernas välmående används en korrelations- och regressionsanalys.

Korrelationsanalysen (tabell 6) visar att signifikansvärdet p för sambandet mellan *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* är .101, vilket innebär att p -värdet inte är signifikant (p signifikant om $<.05$). Korrelationskoefficienten r beskriver hur stark korrelationen är och ifall sambandet är negativt eller positivt. Ett starkt samband mellan variablerna finns ifall korrelationskoefficient värdet ligger nära -1 eller 1. Korrelationskoefficienten för sambandet mellan lärarnas välmående och lärarnas vilja att stödja elevernas välmående är .235. Vilket indikerar på ett väldigt svagt samband mellan *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående*. Genom korrelationsanalysen kan man se att det inte finns ett samband mellan lärarnas välmående och viljan att stödja elevernas välmående.

Tabell 6

Korrelationsanalys mellan Lärarens välmående och Lärarens stöd för elevernas välmående

		Lärarnas välmående
Lärarnas välmående	Pearson's r	—
	p-value	—
Lärarnas stöd för elevernas välmående	Pearson's r	0.235
	p-value	0.101

Regressionsanalysen (tabell 7) mellan *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* visar genom *Model Fit Measures* R^2 att *Lärarnas välmående* påverkar 5,5 % av variansen i *Lärarnas stöd för elevernas välmående*. Utgående från regressionsanalysen kan *Lärarens välmående* förklara 5,5% ($R^2= 0,0551$) av variansen i *Lärarnas stöd för elevernas välmående* vilket visar att sambandet mellan lärarnas välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående är väldigt svagt.

Tabell 7

Regressionsanalys för Lärarnas välmående och Lärarnas stöd för elevernas välmående

Model Fit Measures

Model	R	R ²
1	0.235	0.0551

Model Coefficients – *Lärarnas stöd för elevernas välmående*

Predictor	Estimate	SE	t	p
Intercept	15.669	3.275	4.79	<0.001
<i>Lärarnas välmående</i>	0.202	0.121	1.67	0.101

4.2. Hur påverkar lärarnas kön deras vilja att stödja elevernas välmående?

För att undersöka hur lärarnas kön påverkar lärarnas vilja att stödja elevernas välmående används en variansanalys, två vägs ANOVA. Tvåvägs ANOVA (tabell 8) visar i *Levene's* test att signifikansvärdet p är över .05 vilket tyder på att resultatet är acceptabelt att analysera. Signifikansvärdet p för lärarens kön är inte signifikant ($p = .084$). Interaktionseffekten ($\eta^2p = .061$) anger att interaktionen mellan *Lärarnas välmående* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* är låg. Variansanalysen visar att lärarnas kön inte har en påverkan på lärarnas vilja att stödja elevernas välmående.

Tabell 8

Tvåvägs ANOVA för lärarens kön och lärarens vilja att stödja elevernas välmående

	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	p	η^2p
<i>Lärarnas kön</i>	28.6	1	28.60	3.11	0.084	.061
Residuals	441.3	48	9.19			

Assumption Checks

Homogeneity of Variances Test (Levene's)

F	df1	df2	p
1.61	1	48	0.210

4.3. Hur påverkar lärarnas arbetserfarenhet deras vilja att stödja elevernas välmående?

För att undersöka hur lärarnas arbetserfarenhet påverkar lärarnas vilja att stödja elevernas välmående används en variansanalys, tvåvägs ANOVA.

Tvåvägs ANOVA (tabell 9) visar på ett icke signifikant värde i *Levene's test* ($p = .061$). Signifikansvärdet för *Lärarnas arbetserfarenhet* är .274 vilket inte är signifikant (signifikant ifall $p = <.05$). Interaktionseffekten ($\eta^2p = .103$) visar att interaktionen mellan *Lärarnas arbetserfarenhet* och *Lärarnas stöd för elevernas välmående* är låg. Variansanalysen visar att lärarnas arbetserfarenhet inte har en påverkan på lärarnas vilja att stödja elevernas välmående.

Tabell 9

Tvåvägs ANOVA för Lärarens arbetserfarenhet och Lärarens vilja att stödja elevernas välmående

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p	η^2p
<i>Lärarnas arbetserfarenhet</i>	50.2	4	12.55	1.33	0.274	0.103
Residuals	435.1	46	9.46			

Assumption Checks

Homogeneity of Variances Test (Levene's)

F	df1	df2	p
2.43	4	46	0.061

5 Diskussion

Kapitlet redogör en diskussion av avhandlingens resultat kopplat till bakgrunden och den tidigare forskningen som presenterades i kapitel ett och två. Dessutom diskuteras avhandlingens metod och tillvägagångssätt. Kapitlet granskar även lämpligheten för analysmetoden. Avslutningsvis presenteras förslag på vidare forskning.

5.1. Resultatdiskussion

Avhandlingens syfte är att undersöka lärarens vilja att stödja elevernas välmående. Där avsikten är att undersöka ifall det förekommer samband mellan lärarens välmående och viljan att stödja elevernas välmående. Dessutom undersöks vilken påverkan lärarens kön och arbetserfarenhet har på viljan att stödja elevernas välmående.

Resultatet i avhandlingen visar att det inte finns ett samband mellan lärarens välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående. När sambandet mellan lärarens välmående och lärarens vilja att stödja elevernas välmående undersöks framkommer inte signifikanta effekter. Resultatet gällande sambandet mellan lärarens välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående motsäger det som presenteras i den tidigare forskningen.

En lärare som upplever gott välmående har bättre samarbets-, stöd- och anpassningsmöjligheter vilket har en positiv inverkan på lärarens vilja att stödja elevernas välmående (Carroll m.fl, 2021a; Falk m.fl., 2022; Frydenberg m.fl, 2009). Dessutom påverkas lärarens välmående av lärarens upplevda arbetsbörda och upplevelsen att klara av arbetsuppgifterna. Där lärarens upplevda välmående, känsla och sinnesstämning har en indirekt påverkan på elevens välmående (Turner & Thielking, 2019). Ifall läraren upplever att arbetsuppgifterna motstrider sig den egna kompetensen eller ifall arbetsuppgifterna inte kan utföras på ett sätt som upplevs etiskt rätt för läraren så påverkas lärarens välmående negativt (Klassen & Chiu, 2010; Ross m.fl., 2012; Rothi m.fl., 2008), vilket påverkar stödmöjligheterna till eleverna i form av uteblivet eller försämrat stöd. En välmående lärare har viljan att stödja eleverna i deras välmående (Carroll m.fl., 2021a; Collie m.fl., 2012; Konu & Rimpelä, 2002; Malinen & Savolainen, 2016; Skaalvik & Skaalvik, 2011).

Lärarens välmående påverkas av lärarens känslomässiga färdigheter så som den egna självkänslan och självförtroendet av att klara av arbetsuppgifter. Ifall läraren upplever brister i självkänslan eller lågt självförtroende så påverkas viljan att stödja eleverna och erbjuda dem de stödbehov som krävs (Aldridge & McChesney, 2018; Sisask m.fl., 2014).

Viljan att stödja elevernas välmående påverkas starkt av lärar-elevrelationen (Graham m.fl., 2017). Lärar-elevrelationen påverkas i sin tur av lärarens välmående, en välmående lärare har bättre kommunikations- och samarbetsfärdigheter vilket förbättrar relationen till eleverna men även det erbjudna stödet för eleven (Carroll m.fl., 2021a; Harding m.fl., 2019; McCallum & Price, 2010; Roorda m.fl., 2017). Ifall läraren mår bra och kan upprätthålla och/eller utveckla en god lärar-elevrelation så påverkas viljan att stödja eleverna i deras välmående positivt (Skaalvik & Skaalvik, 2011). Försämrat mående hos läraren påverkar lärar-elevrelationen negativt och då är även viljan att stödja elevernas välmående försämrade (Karvonen m.fl., 2005; Hascher, 2010; Murray- Harvey, 2010).

Då man undersöker lärarens vilja att stödja elevernas mående utifrån lärarens kön visar resultatet att lärarens kön inte påverkar lärarens vilja att stödja elevernas välmående. Resultatet visar ingen signifikant påverkan av lärarens kön då man undersöker lärarens vilja att stödja elevernas välmående. Att lärarens kön inte har en påverkan på deras vilja att stödja elevernas välmående strider emot den tidigare forskningen som anger att kvinnor är mer positivt inställda till att stödja eleverna och beakta elevernas stödbehov inom skolverksamheten (Saloviita, 2020). Dessutom visar Sansone (2017) att kvinnliga lärare använder sig av bättre stödmetoder i deras relation med eleverna.

Även om kvinnliga lärare upplever en högre stress och arbetsbörda än sina manliga kollegor, så visar den tidigare forskningen att kvinnliga lärare utvecklar och upprätthåller en bättre social relation till eleverna (Skaalvik & Skaalvik, 2011), där en kvalitativ lärar-elevrelation främjar lärarens stöd till eleven (Carroll m.fl., 2021a; Harding m.fl., 2019; McCallum & Price, 2010; Roorda m.fl., 2017). Förväntningarna på att kvinnliga lärare skall stödja eleverna i en högre grad än sina manliga kollegor påverkar även stödet till eleverna, kvinnliga lärare är mer motiverade och positivare inställda att utföra en arbetsuppgift som förväntas av en (Joye & Wilson, 2015).

Resultatet för lärarens vilja att stödja elevernas välmående utgående från lärarens arbetserfarenhet visar att lärarens vilja att stödja elevernas välmående inte påverkas av lärarens arbetserfarenhet, vilket säger emot den tidigare forskningen. Utifrån den tidigare forskningen kan man se att lärarens arbetserfarenhet har en påverkan på viljan att stödja elevernas välmående (McCallum m.fl., 2017; Ross m.fl., 2012; Podolsky m.fl., 2019; Saloviita, 2020; Skaalvik & Skaalvik, 2017). Även om viljan att stödja elevernas välmående hos nyexaminerade eller lärare med låg arbetserfarenhet finns så är viljan hos lärare med längre arbetserfarenhet ofta mer genuin och självsäker (McCallum m.fl., 2017). Lärare med längre arbetserfarenhet har en högre kunskap inte bara gällande undervisning och skolverksamheten utan även förbättrade

färdigheter att bemöta elever med utmanande beteenden och disciplinutmaningar. Viljan att stödja elevernas välmående är starkt kopplat till kunskapen om och färdigheten av att stödja elevernas välmående. (Podolsky m.fl, 2019; Ross m.fl, 2012; Skaalvik & Skaalvik, 2011). Att äldre och mer erfarna lärare har en bättre socialkontakt med eleverna inverkar positivt på lärar-elevrelationen, vilken är viktig ifall man önskar stödja elevernas välmående (Carroll m.fl., 2021a; Harding m.fl., 2019; McCallum & Price, 2010; Roorda m.fl., 2017).

Att avhandlingens resultat motstrider den tidigare forskningen på alla tre forskningsfrågor är intressant. Orsakerna till att resultatet motsäger sig tidigare studier kan bero på tidigare forskningens avgränsning men även vara orsakat av samplets storlek och studiens geografiska läge.

5.2. Metoddiskussion

Avhandlingen är utförd genom en kvantitativ forskningsansats. Valet av forskningsmetod utgår från avhandlingens syfte, avsikt och forskningsfrågor, där man genom den tidigare forskningen och problemformuleringen konkretiserar vad som skall undersöka och varför (Eliasson, 2022; Greve, 2021). En kvantitativ forskningsansats möjliggör och stödjer även avhandlingens datainsamling, datahantering och dataanalysmetod.

Syftet med avhandlingen är att undersöka samband mellan lärarens välmående och lärarens vilja att stödja elevernas välmående, där man även studerar påverkan av lärarens kön och arbetserfarenhet för viljan att stödja elevernas välmående. Enligt Patel och Davidson (2019) lämpar sig en kvantitativ forskningsmetod för att besvara frågor som berör samband och påverkan. Nämnvärt är ändå att en kvalitativ forskningsmetod inte bara skulle ha påverkat datas insamling, hantering och analys utan även att resultatet möjligen skulle ha kunnat se annorlunda ut ifall metoden var av kvalitativ ansats.

Avhandlingens ämnesval grundar sig i det egna intresseområdet hälsa och välfärd men även studieområdet specialpedagogik och elev-och studiehandledning. Forskningar gällande lärarens välmående och dess påverkan på eleverna finns det flertalet studier inom. Utbudet av studier gällande påverkan av lärarens välmående och viljan att stödja elevernas välmående inom skolkontexten har enligt mina sökningar inte studerats omfattande inom Finland och Svenskfinland.

Även om avhandlingens bakgrund och tidigare forskning har valts utifrån avhandlingens syfte och avsikt så bör det ändå betonas att informationen och studierna som presenteras i bakgrund och tidigare forskning kan vara vinklade enligt den egna tolkningen av avhandlingens syfte och vad som stödjer ämnesvalet i fråga. Därmed kan ett val av andra

tidigare studier ge en annan vinkling av ämnesbakgrunden. Speciellt kortfattat beskrivs begreppet välmående, även om det finns flera olika tolkningar av välmående. Informationen inom avhandlingens bakgrund och tidigare forskning påverkas även av att de flesta studier inte är från Finland eller Norden. Vilket har påverkan på hur relevant informationen är på den finländska skolverksamheten.

Även om Olsson och Sörensen (2021) rekommenderar att utforma hypoteser utifrån syfte och frågeställningar så har det i avhandlingen valts att inte använda hypoteser. Beslutet grundar sig i att informationen i kapitel 1 och 2 svarar på avhandlingens syfte och avsikt. Där den tidigare forskningen motsäger sig avhandlingens resultat.

Avhandlingen är en delstudie utav forskningsprojektet SAMSYN. Projektet SAMSYN består av data insamlat genom enkäter riktade till elever, föräldrar och lärare vilket innebär ett stort datasampel. Eliasson (2022) beskriver att en kvantitativ forskningsansats passar bäst då man önskar mäta ett stort antal respondenter, även om man väljer att endast analysera en del utav respondenternas svar. Dessutom anger Eliasson att den vanligaste datainsamlingsmetoden för kvantitativ forskning är enkäter.

Data som används i avhandlingen är ett urval av SAMSYNs data. Urvalet av data grundar sig på vad det är som ämnas undersökas (Eliasson, 2022). I avhandlingen används enbart data som samlats in av lärare och som tangerar lärarens välmående och attityder till att stödja elevernas välmående, då avhandlingens tema avgränsas till detta område. Därför har mätinstrumentet *Attitudes Towards Wellbeing Promotion (ATPW)* som mäter lärarens stöd för elevernas välmående begränsats till enbart fem frågeställningar. Begränsning av data påverkar datas insamling och analys vilket även har en påverkan på resultatet. Dessutom påverkar databegränsningen avhandlingens trovärdighet och giltighet (Eliasson, 2022).

En hög svarsfrekvens, lågt bortfall och data insamlade av olika områden stärker en studies tillförlitlighet (Djurefeldt m.fl., 2018; Greve, 2021; Patel & Davidson, 2019). Avhandlingens låga respondentantal och höga externa bortfall har negativ påverkan på resultatets trovärdighet. Därtill är SAMSYN:s data insamlade av skolor inom Vasa och Korsholm vilket geografiskt sätt ger en väldig snäv bild av resultat.

För att beskriva data har en deskriptiv analys gjorts. Därefter gjordes en korrelations-, reliabilitets- och validitetsanalys. Analyserna stödjer och beskriver väl det insamlade data.

Mätinstrumenten *Short Warwick Edinburgh Mental Wellbeing Scale (S) WEMWBS* och *Attitudes Towards Wellbeing Promotion (ATWP)* som används är forskningsbaserade vilket stärker deras trovärdighet och giltighet. Ändå kan man se det som en negativ faktor att mätinstrumentet *Attitudes Towards Wellbeing Promotion (ATWP)* har ett lågt reliabilitetsvärde,

Cronbach's alfa värde 0,54. En explorativ faktoranalys kunde inte utföras för mätinstrumenten då de inte uppfyllde kraven för Barlett's test och Kaiser- Meyer -Olkin (KMO). Även om mätinstrumentens validitet inte kunde mätas genom en explorativ faktoranalys kan man tolka dem accepterade då mätinstrumenten är etablerade och använda inom forskning.

Då avhandlingens syfte är att beskriva samband och påverkan av lärarens välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående gjordes en regressions- och variansanalys av data. Detta då en regressions- och variansanalys möjliggör att se samband, skillnader och påverkan av de utvalda variablerna (Djurefeldt m.fl., 2018; Eliasson, 2022; Trost & Hultåker, 2016).

Datansamlingen är objektiv, forskaren har inte haft kontakt med respondenterna, och insamlad utifrån forskningsbaserade mätinstrument, vilket möjliggör att respondenternas svar kan jämföras men även upprepade dataanalyser kan genomföras utan att resultatet påverkas.

SAMSYN är en longitudinell studie, vilket innebär att man samlar in data från respondenterna vid upprepade tidpunkter (Greve, 2021). En longitudinell studie strävar till att undersöka samma respondenter utifrån samma frågeställningar och genom detta få fram orsaksrelation genom att se vilka variabler som påverkar eller påverkat varandra (Djurefeldt m.fl., 2018; Patel & Davidson, 2019). Även om SAMSYN är en longitudinellstudie så är avhandlingen en tvärsnittsstudie eftersom data som används inom avhandlingen är insamlade vid endast en tidpunkt, vilket är utmärkande för en tvärsnittsstudie (Djurefeldt m.fl., 2018; Greve, 2021). Inget data finns heller tillgängligt från före eller efter mättidpunkten, därmed kan ingen orsaksrelation göras av avhandlingens data (Djurefeldt m.fl., 2018). Att inte kunna jämföra och se förändring eller utveckling av resultatet påverkar resultatets trovärdighet och tillämpning. En studie baserad på data av flera tidpunkter och att följa resultatet under en längre tid kan tydligare åskådliggöra samband och påverkan.

Att projektet SAMSYN följer Åbo Akademis riktlinjer för etiska riktlinjer och forskningsdataskydd vilket stärker SAMSYN projektets men även avhandlingens trovärdighet och säkerställer att insamling, hantering och redovisning av data genomförs genom etiskt accepterade tillvägagångssätt.

5.3. Avslutning

Avhandlingens syfte var att undersöka lärarens vilja att stödja elevernas välmående inom skolverksamheten. Där samband mellan lärarens välmående och lärarens vilja att stödja elevernas välmående undersöktes. Dessutom studerades ifall lärarens kön och arbetserfarenhet påverkar lärarens vilja att stödja elevernas välmående.

Avhandlingens resultat motsäger de tidigare studierna genom att visa att det inte finns ett samband mellan lärarens välmående och deras vilja att stödja elevernas välmående. Därtill visar resultatet att lärarens kön och arbetserfarenhet inte har en påverkan på lärarens vilja att stödja elevernas välmående.

Att avhandlingens resultat motstrider de tidigare studierna väcker intresset gällande vidare forskningar om ämnet i fråga. Förslag på vidare forskning kunde vara motsvarande datainsamlingar på ett annat geografiskt område för att här se ifall data förändras utifrån det geografiska läget. Men det skulle även vara intressant att se en uppföljningsstudie av avhandlingens resultat för att kunna se samband, skillnader och påverkan av resultatet. Därtill skulle det vara intressant att utföra en kvalitativ studie gällande lärarnas upplevelse av att stödja elevernas välmående. Även att se hur lärarens könsskillnader och arbetserfarenhet påverkar det egna välmående och därefter viljan att stödja elevernas välmående.

6 Litteraturförteckning

- Aldridge, J. M., & McChesney, K. (2018). The relationships between school climate and adolescent mental health and wellbeing: A systematic literature review. *International journal of educational research*, 88, 121-145. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2018.01.012>
- Byrne, D., McGuinness, C., & Carthy, A. (2022). Developing a scale to assess post-primary educators' attitudes with regard to the promotion of student wellbeing. *Irish educational studies*, 41(4), 663-685. <https://doi.org/10.1080/03323315.2021.1899025>
- Carrillo, G., Alfaro, J., Aspillaga, C., Ramírez-Casas del valle, L., Inostroza, C., & Villarroel, A. (2021). Well-Being from the Understanding of Children and Adolescents: A Qualitative Metasynthesis. *Child indicators research*, 14(4), 1677-1701. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09816-1>
- Carroll, A., Flynn, L., O'Connor, E. S., Forrest, K., Bower, J., Fynes-Clinton, S., . . . Ziaei, M. (2021b). In their words: Listening to teachers' perceptions about stress in the workplace and how to address it. *Asia-Pacific journal of teacher education*, 49(4), 420-434. <https://doi.org/10.1080/1359866X.2020.1789914>
- Carroll, A., York, A., Fynes-Clinton, S., Sanders-O'Connor, E., Flynn, L., Bower, J. M., . . . Ziaei, M. (2021a). The Downstream Effects of Teacher Well-Being Programs: Improvements in Teachers' Stress, Cognition and Well-Being Benefit Their Students. *Frontiers in psychology*, 12, 689628. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.689628>
- Coleman, J. (2009). Introduction: Well-being in schools: empirical measure, or politician's dream? *Oxford review of education*, 35(3), 281-292. <https://doi.org/10.1080/03054980902934548>
- Collie, R. J., Shapka, J. D., & Perry, N. E. (2012). School Climate and Social-Emotional Learning: Predicting Teacher Stress, Job Satisfaction, and Teaching Efficacy. *Journal of educational psychology*, 104(4), 1189-1204. <https://doi.org/10.1037/a0029356>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E., & Ryan, K. (2009). Subjective well-being: A general overview. *South African journal of psychology*, 39(4), 391-406. <https://doi.org/10.1177/008124630903900402>
- Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2018). *Statistisk verktygslåda 1: Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder* (Tredje upplagan.).
- Eliasson, A. (2022). *Kvantitativ metod från början* (Femte upplagan.). Studentlitteratur.
- Faber, J., & Fonseca, L. M. (2014). How sample size influences research outcomes. *Dental press journal of orthodontics*, 19(4), 27-29. <https://doi.org/10.1590/2176-9451.19.4.027-029.eb>

- Falk, D., Shephard, D., & Mendenhall, M. (2022). "I always take their problem as mine" – Understanding the relationship between teacher-student relationships and teacher well-being in crisis contexts. *International journal of educational development*, 95, 102670. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102670>
- Finell, E., Tolvanen, A., Shuttleworth, I., Durrheim, K., & Vuorenmaa, M. (2023). The identification environment matters: Students' social identification, perceived physical school environment, and anxiety – A cross-level interaction model. *British journal of social psychology*. <https://doi.org/10.1111/bjso.12686>
- Finlex. (1998). Lagen om grundläggande undervisning. 21.8.1998/628. *Finlex*. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Forsman, A., Korhonen, J., Nordmyr, J., Widlund, A., Österholm, L. (2023). *CONSENSUS – Early multi-professional efforts for systematically supporting child and adolescent well-being in the school context: From research data to evidence-based collaboration*. Åbo Akademi.
- Frydenberg, E., Care, E., Freeman, E., & Chan, E. (2009). Interrelationships between coping, school connectedness and wellbeing. *The Australian journal of education*, 53(3), 261-276. <https://doi.org/10.1177/000494410905300305>
- Gehlbach, H., Brinkworth, M. E., & Harris, A. D. (2012). Changes in teacher-student relationships. *British journal of educational psychology*, 82(4), 690-704. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.2011.02058.x>
- Graham, A., Powell, M. A., Thomas, N., & Anderson, D. (2017). Reframing 'well-being' in schools: The potential of recognition. *Cambridge journal of education*, 47(4), 439-455. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2016.1192104>
- Graham, A., Powell, M. A., & Truscott, J. (2016). Facilitating student well-being: Relationships do matter. *Educational research (Windsor)*, 58(4), 366-383. <https://doi.org/10.1080/00131881.2016.1228841>
- Golnick, T., & Ilves, V. (2021). *Opetusalan työolobarometri 2021*. OAJ. https://www.oaj.fi/contentassets/14b569b3740b404f99026bc901ec75c7/oaj_opetusalan_tyoolobarometri_2021.pdf
- Greve, J. (2021). *Uppsats med kvantitativ ansats* (Upplaga 1.). Studentlitteratur AB.
- Harding, S., Morris, R., Gunnell, D., Ford, T., Hollingworth, W., Tilling, K., . . . Kidger, J. (2019). Is teachers' mental health and wellbeing associated with students' mental health and wellbeing? *Journal of affective disorders*, 242, 180-187. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.08.080>
- Hascher, T. (2010). Wellbeing. In S. Järvelä. (Eds.). *Social and emotional aspects of learning*.
- Hälsa i skolan. (2023a). *Välbefinnandet bland barn och unga – Enkäten Hälsa i skolan 2023*. Statistikrapport 49/2023, 21.9.2023. THL <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124228>

- Hälsa i skolan. (2023b). *Välstånd. Hälsa i skolan resultat, 2023. Institutet för hälsa och välfärd.*
<https://public.tableau.com/app/profile/.kouluterveyskysely/viz/Barnsochungashlsaochv/befinnande/Hemsida>
- Joye, S., & Wilson, J. H. (2015). Professor Age and Gender Affect Student Perceptions and Grades. *The journal of scholarship of teaching and learning*, 15(4), 126-138.
<https://doi.org/10.14434/josotl.v15i4.13466>
- Karvonen, S., Vikat, A., & Rimpelä, M. (2005). The role of school context in the increase in young people's health complaints in Finland. *Journal of adolescence (London, England.)*, 28(1), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.05.006>
- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2010). Effects on Teachers' Self-Efficacy and Job Satisfaction: Teacher Gender, Years of Experience, and Job Stress. *Journal of educational psychology*, 102(3), 741-756. <https://doi.org/10.1037/a0019237>
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A., & Spoof, S. (2019). *The ethical principles of research with human participants and ethical review in the human sciences in Finland 2019.* Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Konu, A., & Rimpelä, M. (2002). Well-being in schools: A conceptual model. *Health promotion international*, 17(1), 79-87. <https://doi.org/10.1093/heapro/17.1.79>
- Leskisenoja, E., Sandberg, E., & Penttinen, O. (2019). *Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi.* PS-kustannus.
- Maddux, J. E. (2018). Subjective well-being and life satisfaction. *Routledge.*
<https://doi.org/10.4324/9781351231879>
- Madigan, D. J., & Kim, L. E. (2021). *Towards an understanding of teacher attrition: A meta-analysis of burnout, job satisfaction, and teachers' intentions to quit.* *Teaching and teacher education*, 105, 103425. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103425>
- Malinen, O., & Savolainen, H. (2016). The effect of perceived school climate and teacher efficacy in behavior management on job satisfaction and burnout: A longitudinal study. *Teaching and teacher education*, 60, 144-152. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.08.012>
- Markelin, L. (2022). *Den svenskspråkiga ungdomsbarometern 2022.* Magma.
<https://magma.fi/wp-content/uploads/2023/02/magma-ungdomsbarometer2022-digiupplaga-27feb23.pdf>
- McCallum, F. Price, D. (2010). Well teachers, well students. *The Journal of Student Wellbeing.*
<https://doi.org/10.21913/JSW.v4i1.599>
- McCallum, F., Price, D., Graham, A., & Morrison, A. (2017). Teacher Wellbeing: a review of the literature. *The Association of Independent Schools of NSW.*
<https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2017-10/apo-nid201816.pdf>
- Miele, D. B., & Wentzel, K. R. (2016). Facilitating and hindering motivation, learning, and well-being in schools - Research and observations from self-determination theory. In

- Wentzel, K. R., & Miele, D. B. (Eds.). *Handbook of motivation at school* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315773384>
- Muench, R., Wieczorek, O., & Dressler, J. (2023). Equity lost: Sweden and Finland in the struggle for PISA scores. *European educational research journal EERJ*, 22(3), 413-432. <https://doi.org/10.1177/14749041211069240>
- Murray-Harvey, R. (2010). Relationship influences on students' academic achievement, psychological health and well-being at school. *Educational and child psychology*, 27(1), 104-115. <https://doi.org/10.53841/bpsecp.2010.27.1.104>
- OECD. (2011). "Subjective Well-Being", in *How's Life?: Measuring Well-being*, OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264121164-14-en>
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2021). *Forskningsprocessen: Kvalitativa och kvantitativa perspektiv* (Upplaga 4.). Liber AB.
- Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (Femte upplagan.). Studentlitteratur.
- Podolsky, A., Kini, T., & Darling-Hammond, L. (2019). Does teaching experience increase teacher effectiveness? A review of US research. *Journal of professional capital and community*, 4(4), 286-308. <https://doi.org/10.1108/JPC-12-2018-0032>
- Pulkkinen, J., & Rautopuro, J. (2022). The correspondence between PISA performance and school achievement in Finland. *International journal of educational research*, 114, 102000. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.102000>
- Rothì, D. M., Leavey, G., & Best, R. (2008). On the front-line: Teachers as active observers of pupils' mental health. *Teaching and teacher education*, 24(5), 1217-1231. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2007.09.011>
- Roorda, D. L., Jak, S., Zee, M., Oort, F. J., & Koomen, H. M. Y. (2017). Affective Teacher Student Relationships and Students' Engagement and Achievement: A Meta-Analytic Update and Test of the Mediating Role of Engagement. *School psychology review*, 46(3), 239-261. <https://doi.org/10.17105/SPR-2017-0035.V46-3>
- Ross, S. W., Romer, N., & Horner, R. H. (2012). Teacher Well-Being and the Implementation of School-Wide Positive Behavior Interventions and Supports. *Journal of positive behavior interventions*, 14(2), 118-128. <https://doi.org/10.1177/1098300711413820>
- Saloviita, T. (2020). Teacher attitudes towards the inclusion of students with support needs. *Journal of research in special educational needs*, 20(1), 64-73. <https://doi.org/10.1111/1471-3802.12466>
- Sansone, D. (2017). Why does teacher gender matter? *Economics of education review*, 61(December), 9-18. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2017.09.004>
- Sisask, M., Värnik, P., Värnik, A., Apter, A., Balazs, J., Balint, M., . . . Wasserman, D. (2014). Teacher satisfaction with school and psychological well-being affects their readiness to help children with mental health problems. *Health education journal*, 73(4), 382-393. <https://doi.org/10.1177/0017896913485742>

- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and teacher education*, 27(6), 1029-1038. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.04.001>
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). Still motivated to teach? A study of school context variables, stress and job satisfaction among teachers in senior high school. *Social psychology of education*, 20(1), 15-37. <https://doi.org/10.1007/s11218-016-9363-9>
- Tennant, R., Hiller, L., Fishwick, R., Platt, S., Joseph, S., Weich, S., Parkinson, J., Secker, J & Stewart-Brown, S. (2007). The Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS): development and validation. *Health and Quality of Life Outcomes*, 5, 63 <https://doi.org/10.1186/1477-7525-5-63>
- Trost, J., & Hultåker, O. (2016). Enkätboken (5. rev. uppl.). Studentlitteratur.
- Trottier, P. A. (2016). Building a Relationship with Your Students. In Trottier, P. Relationships make the difference: Connect with your students and help them build social, emotional and academic skills. *Pembroke Publishers*.
- Tsang, S., Royse, C. F., & Terkawi, A. S. (2017). Guidelines for developing, translating, and validating a questionnaire in perioperative and pain medicine. *Saudi journal of anaesthesia*, 11(Suppl 1), S80-S89. https://doi.org/10.4103/sja.SJA_203_1
- Turner, K., & Thielking, M. (2019). Teacher wellbeing: Its effects on teaching practice and student learning. *Issues in educational research*, 29(3), 938-960.
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna inom läroplanen för den grundläggande utbildningen* <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-laroplanen-den-grundlaggande-utbildningen>
- WHO. (2021). *HEALTH PROMOTION GLOSSARY OF TERMS 2021*. World health organization. States News Service.

Bilagor

BILAGA 1

Mätinstrument för lärarens välmående

Välj det alternativ som bäst beskriver din situation under de senaste två veckorna					
	Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	Alltid
Jag har känt mig optimistisk inför framtiden					
Jag har känt mig vara till nytta					
Jag har känt mig avslappnad					
Jag har lyckats hantera problem					
Mina tankar har varit klara					
Jag har känt närhet till andra människor					
Jag har kunnat fatta egna beslut					

BILAGA 2

Mätinstrument för lärarens attityder till att stödja elevernas välmående

Hur väl stämmer följande frågor enligt dig (1 = stämmer inte alls. 5=stämmer helt)	1	2	3	4	5
Jag tenderar att undvika att ta itu med elevers sociala eller känslomässiga problem					
Att ta hand om elevernas välmående kan få mig att känna mig obekvämt					
Att främja elevernas välbefinnande får mig att känna mig nöjd					
Lärare bör inte ha till uppgift att främja elevernas välbefinnande					
Att främja elevernas välbefinnande är en tillfredsställande upplevelse för mig					